

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים אזרחיים

ע"א 945/11

לפני: כבוד המשנה לנשיא מ' נאור
כבוד השופטת א' חיות
כבוד השופט נ' סולברג

המערערת: שאנקול לשיווק (1937) בע"מ

נגד

המשיבות: 1. סומך חייקין KPMG
2. ש. הורוביץ ושות'

ערעור על פסק הדין של בית המשפט המחוזי מרכז-לוד
מיום 29.12.2010 בת"א 18337-08-10 שניתן על-ידי השופט
ב' ארנון

בשם המערערת: עו"ד יוסף ברוך
בשם המשיבה 1: עו"ד יורם בר
בשם המשיבה 2: עו"ד עזגד שטרן; עו"ד גיא ורטהיים

פסק-דין

השופט נ' סולברג:

1. ערעור על פסק הדין של בית המשפט המחוזי מרכז-לוד בת"א 18337-08-10 (השופט ב' ארנון) מיום 29.12.2010, אשר על-פיו נתקבלה בקשת שותפות רואי החשבון סומך-חייקין (להלן: סומך-חייקין) ושותפות עורכי הדין ש. הורוביץ (להלן: ש. הורוביץ) לסילוק התובענה שהגישה המערערת על הסף מחמת התיישנות.

עיקרי העובדות וההליכים

2. המערערת שכרה את שירותיהם של סומך חייקין וש. הורוביץ, לצורך מתן יעוץ מקצועי לעריכת הסכם בקשר למכירת מניותיה. ש. הורוביץ היא זו שערכה את ההסכם וביחד עם סומך-חייקין ליוותה ותכננה את עסקת מכירת המניות.

3. ביום 31.5.2000 נחתם ההסכם בין חברת האם של המערערת (חברת ICI) לבין חברת שאנקול למסחר בע"מ, ומועד השלמתו נקבע ליום 31.8.2000. המערערת עצמה לא הייתה צד להסכם.

4. בעקבות מימוש ההסכם, חויבה המערערת בתשלום מס. שומת המס הוצאה למערערת ביום 28.4.2004. כעבור שנים, ביום 18.6.2009, על-פי הסכם פשרה עם רשויות המס הועמד סכום המס שחויבה המערערת לשלם על סך של 2,700,000 ₪. סכום כסף זה שולם על-ידי המערערת ביום 3.12.2009.

5. ביום 10.8.2010 הגישה המערערת תובענה כספית נגד סומך חייקין וש. הורוביץ, בהיותן הגורמים שליוו את הליך החתימה על ההסכם, וטענה כי רשלנותן המקצועית הובילה לחיוב המס האמור.

עיקרי פסק הדין של בית המשפט המחוזי

6. ביום 29.12.2010 נעתר בית המשפט המחוזי לבקשה לסילוק התובענה על הסף מחמת התיישנות, וקייב את המערערת לשלם הוצאות משפט ושכ"ט עו"ד בסך כולל של 50,000 ₪; מחציתו לסומך חייקין ומחציתו לש. הורוביץ. לגופו של עניין, נסמך בית המשפט המחוזי על שני טעמים עצמאיים אשר לדידו "די בקיומו של כל אחד מהם כדי להביא לדחיית התביעה מחמת התיישנות": (א) מועד גילוי הנזק; (ב) המועד שבו נולדה עילת התובענה.

7. בשים לב לכך שמוסכם על דעתם של הצדדים כי מהמועד "שבו נולדה עילת התביעה" לפי סעיף 6 לחוק ההתיישנות או מ"היום שבו אירע הנזק" לפי סעיף 89(2) לפקודת הנזיקין, קרי – במהלך שנת 2000, ועד למועד הגשת התובענה נשוא הערעור שלפנינו, קרי – ביום 10.8.2010, חלפו למעלה משבע שנים, קבע בית המשפט המחוזי כי אכן חלפה תקופת ההתיישנות. "הנתבעות הרימו את נטל ההוכחה הנדרש מהן לשם הוכחת כלל ההתיישנות" (שם, פסקה 18). ברם, לנוכח טענותיה של המערערת, כי המועד שבו נתגלה לה לראשונה הנזק או הקשר הסיבתי שבין רשלנותן של סומך חייקין וש. הורוביץ לבין הנזק הנטען הוא במהלך שבע השנים שקדמו להגשת התובענה, נדרש בית המשפט המחוזי לבחינת תחולתם של החריגים לכלל ההתיישנות: הן על-פי סעיף 8 לחוק ההתיישנות, הן על פי סעיף 89(2) לפקודת הנזיקין. ודוק: בעוד ההסדר הכללי בסעיף 8 לחוק ההתיישנות קובע כי מקום בו "נעלמו מן התובע העובדות המהוות את עילת התובענה", תקופת ההתיישנות תחל ביום שבו נודעו לתובע עובדות אלה, הרי שההסדר הפרטני בסעיף 89(2) לפקודת הנזיקין קובע כי מקום בו "לא נתגלה

הנזק ביום שאירע", יראו את "היום שנולדה עילת התובענה" כיום שבו נתגלה הנזק. הסיפא לסעיף 89(2) לפקודת הנזיקין מורה כי התובענה תתיישן "אם לא הוגשה תוך עשר שנים מיום אירוע הנזק".

8. בשלב הראשון, הכריע בית המשפט המחוזי בשאלת המועד הקובע, שבו נתגלה למערערת לראשונה הנזק הנטען. בשים לב לכך שהמערערת נמנעה פעם אחר פעם מלציין באופן מפורש את המועד שבו נודע לה לראשונה על כוונת שלטונות המס לחייבה ו"התאריך היחיד אותו הסכימה התובעת (המערערת – נ' ס') לחשוף הוא תאריך הוצאת השומה הסופית ביום 28.4.2004" (שם, פסקה 33), קבע בית המשפט המחוזי כי "התאריך בו נודע בפועל לתובעת על נזקה... הינו לכל המאוחר התאריך בו הודע לה לראשונה על ידי שלטונות המס על עמדתם, תאריך אשר ללא ספק הינו קודם למועד של ה-28.4.04" (שם, פסקה 37). לפיכך הגיע בית המשפט המחוזי לכלל מסקנה כי יש להורות על דחיית התובענה על הסף מחמת התיישנות, שכן על כתפי המערערת – בהיותה הטוענת לתחולת אחד מהחריגים לכלל ההתיישנות – מוטל נטל הראיה, והיא – "נכשלה בהרמת הנטל הנדרש ממנה לשם הוכחת חלותו של אחד מהחריגים לכלל ההתיישנות" (שם, סיפא לפסקה 40).

9. בשלב השני, נדונה טענת המערערת לפיה המועד שבו נתגלה לה הקשר הסיבתי בין נזקה המיסויי לבין רשלנותן של סומך חייקין וש. הורוביץ הוא מאוחר למועד שבו נתגלה לה הנזק. בהסתמך על ההלכה הפסוקה – לפיה "..." ניתן להסתפק בגילוי של 'קצה חוט' בדבר קיומם של רכיבים אחרים של עילת התביעה, כגון רכיב הקשר הסיבתי... חשד המתעורר אצל תובע ואף חשד בכוח... ייחשב כ'קצה חוט' המתחיל את מירון ההתיישנות... על התובע להוכיח כי נקט אמצעים סבירים כדי לגלות את הזיקה הסיבטית" (שם, פסקאות 45-46) – קבע בית המשפט המחוזי כי במועד שבו נודעה למערערת לראשונה עמדתם של שלטונות המס באשר לחיובה הצפוי בגין העסקה נשוא ההסכם שנחתם ביום 31.5.2000 נמצאו אצל המערערת "הידיעה, או לכל הפחות 'קצה החוט', 'הבסיס לסברה' ו'החשד'... הנדרשים על פי הפסיקה המחייבת אודות הקשר הסיבתי שבין הרשלנות... לבין הנזק המיסויי" (שם, פסקה 47). לאחר בחינת נסיבות העניין קבע בית המשפט המחוזי כי "רכיב הקשר הסיבתי מהווה חלק מרכיב הנזק שבעילת התובענה, וכי לא ניתן... להפריד בין שני רכיבים אלה" (שם, פסקה 53).

10. לנוכח מכלול הדברים האמורים, הגיע בית המשפט המחוזי לכלל מסקנה כי "התובעת (המערערת – נ' ס') לא עמדה בנטל המוטל עליה לשם הוכחת אחד החריגים לכלל ההתיישנות, ולא הוכיחה כי חלפו פחות משבע שנים מהיום בו נודע לה לראשונה על הנזק, לרבות הקשר הסיבתי הכרוך בו, ועד ליום הגשת התביעה - הרי שלא ניתן בנסיבות

אלה להחיל על המקרה הנוכחי חריג כלשהו לתקופת ההתיישנות הרגילה הקבועה בדין... לא נותר אלא לקבוע כי אין מנוס מלהורות על דחייתה של התובענה על הסף מחמת התיישנות" (שם, פסקה 54).

11. בית המשפט המחוזי הוסיף וציין כי דין התביעה להידחות מחמת התיישנות גם בשל "החסם העליון" הקבוע בסעיף 89(2) לפקודת הנזיקין: "המועד בו נולדה עילת התביעה הינו מועד חתימת ההסכם... וממועד זה ועד למועד הגשת התביעה חלפו למעלה מעשר שנים" (שם, סיפא לפסקה 68). לפיכך, "אף אם התובעת (המערערת – נ' ס') היתה מרימה את הנטל המוטל עליה והיתה מצליחה להוכיח כי הנזק התגלה לה במועד מאוחר יותר, ואשר ממועד גילוי של הנזק ועד למועד הגשת התביעה לפיצוי בגינו טרם חלפו שבע שנים - הרי שלנוכח המחסום הסופי בן עשר השנים הקבוע בסעיף 89(2) לפקודת הנזיקין – נגזר דינה של התביעה להידחות מחמת התיישנות" (שם, פסקה 67).

12. בית המשפט המחוזי אף דחה את טענת המערערת בנוגע להפרת יחסי הנאמנות ששררו לכאורה בינה לבין סומך חייקין מזה וש. הורוביץ מזה. "טענת הנאמנות לא נזכרה בכתב התביעה... אין לאפשר לתובע שינוי או הרחבה של חזית המריבה במסגרת תגובתו לבקשה לסילוק על הסף... משנפקדה טענת הנאמנות מכתב התביעה אין להתיר לתובעת להעלותה במסגרת תגובתה לבקשה" (שם, פסקה 71). לגופם של דברים, קבע בית המשפט המחוזי כי אין לקבל את טענת הנאמנות משום שחובת הנאמנות המוטלת ביחסים שבין עורך דין ולקוח מוסברת כקיומה של זיקה לנכס שלגביו חייב הנאמן לפעול לטובת הנהנה. ביחסים שבין המערערת לבין סומך חייקין וש. הורוביץ אין כל נכס השייך למערערת ועל כן אין בסיס לטענת הנאמנות. בית המשפט המחוזי ציין כי מכל מקום, אם סברה המערערת כי סומך חייקין וש. הורוביץ הפרו את חובת הנאמנות כלפיה, הרי שהייתה פתוחה לפניה הדרך להגיש נגדן תביעה עוד בטרם חלוף תקופת ההתיישנות, אך היא נמנעה מלעשות כן. מכאן הערעור שלפנינו.

תמצית טיעוני המערערת

13. המערערת טוענת כי פסק הדין של בית המשפט המחוזי פוגע "פגיעה אנושה בזכות יסוד, זכות הגישה לערכאות". לדידה, שגה בית המשפט המחוזי כשחרץ את גורלה של התובענה נשוא הערעור – שעניינה בשאלת תקופת ההתיישנות – על יסוד מסמכים בלבד, ללא עריכת בירור עובדתי מעמיק, ובכלל זאת: שמיעת טענות הצדדים לגופו של עניין ועיון בתיקי המס המצויים בידי רשות המיסים.

14. לפי עמדת המערערת, יש לראות את יום הוצאת שומת המס (28.4.2004) על-ידי רשות המיסים כיום אירוע הנזק, אשר ממנו יש לחשב את תקופת ההתיישנות. לדידה, רק לאחר שהוצאה השומה ונקבע החיוב במס, קמה לה האפשרות הממשית לבחור האם לשלם את המס ולהיפרע מסומך חייקין ומש. הורוביץ או לתקוף את השומה בהתאם להוראות פקודת מס הכנסה. לראיה, מפנה המערערת לסעיף 26.1 לכתב ההגנה שהוגש מטעמה של סומך חייקין ממנו עולה כי המועד שבו נמסרה למערערת השומה מאת רשות המיסים הוא אכן המועד שבו נודע לה הלכה למעשה על חיובה במס.

15. המערערת מוסיפה ומציינת כי שגה בית המשפט המחוזי כשתרגם את כתב התביעה באופן שבו ההתרשלות המיוחסת היא לכאורה ביחס לעריכת ההסכם שנחתם ביום 31.5.2000, ולא להתרשלות בקשר לתכנון המס של העסקה למכירת מניות המערערת – הוא אשר השפיע בקשר ישיר על חבותה במס.

16. לפי עמדת המערערת, שגה בית המשפט המחוזי אף בקביעתו העובדתית כי בעקבות מימוש ההסכם היא חויבה בתשלום מס. אדרבה, המערערת כלל לא הייתה צד להסכם ולא מימושו הוא אשר הביא לחיובה במס כי אם רישום התמורה שהתקבלה כ"פרמיה על מניות" לאחר ביצוע פעולת הקצאה בחסותן של סומך חייקין וש. הורוביץ. זאת ועוד, קביעת בית המשפט המחוזי כי מועד עריכת ההסכם ולא מועד מימושו הוא המועד הקובע לעניין תביעות רשלנות בניסוח הסכמים נסמכת על הלכה של בית משפט שלום, שאין בה כדי להנחות או לחייב את בתי המשפט המחוזיים, לא כל שכן את בית המשפט העליון, לפי סעיף 20 לחוק יסוד: השפיטה.

17. המערערת טוענת כי שגה בית המשפט המחוזי כשקבע כי "בדיוק באותו הרגע בו התגלה לתובעת אודות תשתית החיוב במס ערכה התובעת בנקל את אותו תהליך מחשבתי של הערכת נתונים בגדרו הסיקה או יכולה הייתה להסיק, כי מתקיים קשר סיבתי בין התנהגות המשיבות לבין הנזק המיסויי". לדידה, לא זו בלבד שמסקנתו של בית המשפט המחוזי אינה נתמכת בעריכת בירור עובדתי מתאים, אלא שהיא אינה עולה בקנה אחד עם ההלכה הפסוקה לפיה "הסתמכות בתום לב על ייעוץ מקצועי שוללת הנחה בדבר מודעות לקיום חבות במס". אדרבה, קביעת בית המשפט המחוזי לפיה נימוקי השומה מהווים את המסד לביסוס הקשר הסיבתי בין עסקת מכירת המניות לבין חיובה של המערערת בתשלום המס, וכי לא ניתן להפריד בין הודעת החיוב במס לבין הנימוקים להודעה, מחזקת לשיטתה את המועד שבו נקבה – 28.4.2004 – כמועד הקובע אשר ממנו יש לחשב את תקופת ההתיישנות.

18. המערערת טוענת כי עצם היותה לקוחה של סומך חייקין ושל ש. הורוביץ עובר למועד עריכת ההסכם, בתקופת ביצועו ובסמוך לאחר מועד השלמתו, מקימה מטבע הדברים "חובת נאמנות" מצדן כלפיה. לדידה, כתב התביעה וכתב התשובה כוללים עובדות המבססות את יחסי הנאמנות הנטענים והמוכנים מעצם תפקידן של סומך חייקין ושל ש. הורוביץ כנותנות שירותים בתחום ראיית החשבון ועריכת הדין. לפי עמדת המערערת, שגה בית המשפט המחוזי כשבחר שלא להכיר ביחסי נאמנות מכוח חוזה מכללא ו/או מכוח יחסי נאמנות קונסטרוקטיביים. בכך, לשיטתה, נדחתה שלא כדין טענתה כי מהמועד שבו סירבו סומך חייקין וש. הורוביץ להכיר באחריותן לנזק – 7.3.2006 – החל מרוץ ההתיישנות.

19. לסיום – מלינה המערערת גם על הוצאות המשפט שנפסקו לחובתה. לדידה, שגה בית המשפט המחוזי כשחייב אותה לשלם סכום בלתי פרופורציונאלי בסך של 50,000 ₪ (25,000 ₪ לכל אחת מן המשיבות) ולא התחשב בכך שכלל לא התנהל בירור עובדתי ולא נשמעו עדים. זאת ועוד, טענה המערערת כי החיוב האמור סוטה במידה ניכרת מהמדיניות השיפוטית הכללית לפסיקת הוצאות.

עיקרי תשובת סומך חייקין

20. סומך חייקין טוענת כי פסיקת בית המשפט המחוזי בדין יסודה. לדידה, בעוד חלק מנימוקי הערעור נדונו ונדחו על-ידי הערכאה הדיונית, מועלים היתר לראשונה במסגרת הערעור דנן ומהווים בגדר "הרחבת חזית אסורה".

21. לפי עמדת סומך חייקין, טענת המערערת כי היה על בית המשפט המחוזי לערוך בירור עובדתי נוסף בטרם הכריע בסוגיית ההתיישנות, אינה נכונה. ראשית, הייתה תמימות דעים בין הצדדים באשר ל"מועד גרם הנזק". שנית, המערערת בחוסר תום לב, מיאנה לחשוף עובדות ביחס ל"מועד גילוי הנזק".

22. סומך חייקין מוסיפה ומציינת כי טענת המערערת לפיה מועד קרות הנזק הראשוני חל ביום הוצאת שומת המס – יום 28.4.2004 – הועלתה לראשונה בערעור שלפנינו ומהווה "הרחבת חזית פטולה". לדידה, בבית המשפט המחוזי נחלקו בעלי הדין בשאלה האם הנזק אירע במועד חתימת ההסכם – יום 31.5.2000 – או שמא במועד ישום הוראותיו, הוא יום 31.8.2000. אף לגופה של הטענה הנ"ל, ציינה סומך חייקין כי דינה להידחות. ההלכה הפסוקה מורה כי "די בידיעה חלקית בדבר 'ניצני נזק' ובדבר 'קצה חוט' בכל הנוגע לקיומו של קשר סיבתי". בנסיבות העניין שלפנינו, הנזק הנטען אירע

בשנת 2000, קרי – כעשר שנים עובר להגשת התביעה, וממילא לא הוכח כי חל "חריג הגילוי המאוחר". זאת ועוד, ציינה סומך חייקין כי טענת המערערת בדבר "העדר כוח תביעה" אינה מוסברת ואין בה כל ממש מבחינה עובדתית או משפטית.

23. לפי עמדת סומך חייקין, המערערת אינה מתמודדת עם קביעותיו של בית המשפט המחוזי לגביה: מחד גיסא, כי לא הוכיחה שאכן גילתה את הנזק פחות משבע שנים עובר להגשת התביעה; מאידך גיסא, כי הסתירה במכוון את המועד שבו נתגלה לה הנזק לראשונה. לדידה, הודאת המערערת בסעיף 11 לכתב התביעה לפיה "התקיימה מבעוד מועד ביקורת של רשויות המס" עומדת בעוכריה. לכאורה, משבוצעו פניות מקדמיות למערערת מטעם רשויות המס, והמערערת לא טענה לקיפוח זכויותיה (זכות השימוע וזכות הטיעון) במסגרת הוצאת השומה, חזקה כי "ניצני הנזק" הובאו לידיעתה עובר להוצאת השומה הסופית, קרי – במועד עריכת הביקורת על-ידי רשויות המס. בנסיבות הללו, לשיטת סומך חייקין, דינו של הערעור להידחות.

24. זאת ועוד, סומך חייקין מלינה על התחמקותה של המערערת מלהצהיר על מועד ידיעתה על אודות הנזק הנטען. לדידה, בצדק קבע בית המשפט המחוזי כי המערערת "פעלה... שלא בתום לב, תוך הסתרה מכוונת של עובדות העלולות להפריך את גרסתה לגבי תקופת ההתיישנות". אלא שבכך לא סגי: המערערת ממאנת לחשוף מועד זה גם במסגרת הערעור דנן ונוקטת בהתנסחות שערורייתית לגבי תקופת ההתיישנות.

25. לטענת סומך חייקין, יש לדחות את טענתה של המערערת לפיה שגה בית המשפט המחוזי כשלא עיין בתיקי המס המצויים אצל פקיד השומה בין היתר בשל "הרחבת חזית אסורה" וכן "משום שממילא אין בו ממש". לדידה, לצורך הוכחת ידיעת המערערת על הנזק הנטען, אין כלל צורך בידיעתה על אודות שיעורו המדויק של החיוב במס, אלא די בידיעתה על כוונת רשויות המס לחייבה. הנתון היחיד הרלבנטי הוא אפוא מועד עריכת הביקורת על-ידי רשויות המס, מועד אשר היה ידוע למערערת והוסתר על-ידי בחוסר תום לב. זאת ועוד, המערערת בחרה שלא לצרף – הן לתגובתה לבקשת הדחייה, הן לתגובה המשלימה שהותרה לה – "כל מסמך שהוא, יהא מקורו אשר יהא" – ועתה אין לה להלין אלא על עצמה.

26. לטענת סומך חייקין, הוטעה בית המשפט לסבור כי לכאורה היא מכירה בכתב הגנתה במועד שבו נמסרה למערערת השומה מטעם רשות המיסים כמועד שבו נודע לה הלכה למעשה על חיובה במס. לדידה, בכתב ההגנה צויין במפורש כי מרוץ ההתיישנות חל בשנת 2000, ומשכך התיישנה התובענה. לחלופין טענה סומך חייקין כי גם במצב

של טענת הגנה מטעם המערערת לפיה נודע לה על הנזק רק ביום שבו נערכה ביקורת מטעם רשות המס – מבלי להכיר בנכונותה – יש להורות על דחיית התביעה מחמת התיישנותה.

27. זאת ועוד, סומך חייקין מציינת כי המערערת עצמה הבהירה בכתב התביעה שהוגש מטעמה כי התרשלותן של סומך חייקין ושל ש. הורוביץ ארעה במועד עריכת ההסכם, ולא בשלב מאוחר יותר. בית המשפט המחוזי אימץ את ההלכה הפסוקה כי מועד הולדת עילת תביעה בגין רשלנות מקצועית של עורך דין בניסוח הסכם חל בעת החתימה על ההסכם, ולא במועד תכנונו או מימושו. ברם, בערעור שלפנינו, חוזרת המערערת על טענתה כי מועד אירוע הנזק חל ב"מועד השלמת תכנון המס", קרי – במועד ביצוע ההסכם.

28. לפי עמדת סומך חייקין, טענת המערערת כי "לא יכול היה להתקיים אצלה תהליך מחשבתי נוכח הסתמכותה על יעוץ המשיבות" וכי "יש בכך כדי לשלול מודעותה לקיום הנסיבה לחבותה במס" אינה נהירה כלל ועיקר. לדידה, משנערך הבירור על-ידי רשויות המס, קמה למערערת מודעות ביחס לחבותה, ואין בקבלת יעוץ מקצועי ערב כריתת ההסכם כדי לשנות עובדה זו. זאת ועוד, טענה סומך חייקין, כי הסתמכותה של המערערת על ההלכה הפסוקה שנקבעה בע"פ 1182/99 הורוביץ נ' מ"י, פ"ד נד(2) 49 (2000) היא מתמיהה. לדידה, ידיעה על אודות נזק שהיא רלבנטית למרוץ ההתיישנות לחוד, וקיומו של יסוד נפשי שהוא רלבנטי לביצוע עבירת מס לחוד.

29. באשר לטענת המערערת כי קיימים לכאורה "יחסי נאמנות חוזיים או קונסטרוקטיביים" בינה לבין סומך חייקין וש. הורוביץ, משיבה סומך חייקין כי טענה זו נדונה ונדחתה בפסק הדין של בית המשפט המחוזי. לדידה, בצדק נקבע כי הטענה נעדרת כל ביסוס עובדתי בכתב התביעה, אינה נתמכת בהוראותיו של חוק הנאמנות, חוטאת לתכלית הסדרי ההתיישנות, וממילא מופנית כלפי ש. הורוביץ בלבד.

30. למעלה מן הצורך, מציינת סומך חייקין כי ניתן להצדיק את מסקנתו של בית המשפט המחוזי לפיה יש להורות על דחיית תביעתה של המערערת על הסף בשני טעמים נוספים עצמאיים: (א) אי-ידיעת הדין אינה דוחה את מרוץ ההתיישנות; (ב) שיהוי כבד ומהותי שנפל בהגשת התובענה.

31. לסיום מציינת סומך חייקין כי אין להתערב בשיקול דעתו של בית המשפט המחוזי לעניין פסיקת ההוצאות וכי לנוכח מכלול האמור – יש להורות על דחיית הערעור שלפנינו.

עיקרי תשובת ש. הורוביץ

32. ש. הורוביץ חזרה על מרבית טענותיה של סומך חייקין אשר נסקרו בהרחבה לעיל. לפי עמדת ש. הורוביץ, בצדק קבע בית המשפט המחוזי כי יש להורות על דחיית תביעתה של המערערת על הסף, על יסוד שני טעמים נפרדים: "הראשון, מאחר שהמערערת לא חלקה על העובדה שחלפו למעלה משבע שנים מיום אירוע הנזק ולא עמדה בנטל המוטל עליה להוכיח את קיומו של חריג הגילוי המאוחר לכלל ההתיישנות. השני, מאחר שהמועד שבו נולדה עילת התביעה הוא מועד חתימת ההסכם (31.5.2000) ועל כן חלפו גם עשר שנים מיום אירוע הנזק והתביעה התיישנה ללא קשר למועד גילוי הנזק בהתאם לסעיף 89(2) לפקודת הנזיקין".

33. בנסיבות העניין שלפנינו, טוענת ש. הורוביץ כי לא עלה בידה של המערערת לסתור את הנימוק הראשון לפיו התביעה התיישנה משחלפו למעלה משבע שנים מיום קרות הנזק, או את הנימוק השני לפיו לא מתקיים "חריג הגילוי המאוחר" שבסעיף 89(2) לפקודת הנזיקין.

34. לפי עמדת ש. הורוביץ, המערערת אינה טוענת דבר בהודעת הערעור או בסיכומיה ביחס לממצא שקבע בית המשפט המחוזי בקשר לחזית המחלוקת שבין בעלי הדין, כי "לגרסת שני הצדדים הנזק אירע בשנת 2000, וזאת בין אם נקבל את גרסת הנתבעות לפיה יום אירוע הנזק הוא יום חתימת ההסכם, דהיינו - ביום 31.5.2000, ובין אם נקבל את גרסת התובעת לפיה יום אירוע הנזק הוא המועד שבו שנקבע בהסכם כמועד השלמת העסקה, דהיינו - ביום 31.8.2000" (שם, פסקה 17).

35. ש. הורוביץ מוסיפה ומציינת כי המערערת נמנעה, ועדיין נמנעת, מלגלות את המועד שבו נודע לה על הנזק. כתב התביעה אמנם שותק ביחס לשאלה מתי נתגלה למערערת לראשונה הנזק הנטען, אך בתגובתה צויין – מבלי לתמוך טענה עובדתית זו בתצהיר – כי מועד גילוי הנזק חל במועד שבו הוצאה לה השומה על-ידי רשויות המס, קרי – ביום 28.4.2004. ברם, לשיטת ש. הורוביץ, מועד הגילוי הרלבנטי המתחיל את מרוץ ההתיישנות אינו מועד הוצאת שומת המס האמורה, כי אם המועד שבו נודע למערערת לראשונה על האפשרות לחיובה במס, ולכל המאוחר – במועד עריכת הביקורת על-ידי רשויות המס. ברם, "עד עצם היום הזה נמנעה המערערת מלספק גרסה

כלשהי ביחס למועד הפנייה הראשונה אליה מרשויות המס... באף אחד מכתבי טענותיה בערכאה הדיונית... ואפילו לא במסגרת הערעור דנן".

36. זאת ועוד, מציינת ש. הורוביץ כי בית המשפט המחוזי קבע פוזיטיבית כי המערערת פעלה "שלא בתום לב, תוך הסתרה מכוונת של עובדות העלולות להפריך את גרסתה לגבי תקופת ההתיישנות". לדידה, קביעות אלה הנוגעות לאופן התנהלותה של המערערת, הן מסוג הקביעות המסורות לשיקול דעתה של הערכאה הדיונית, ואשר ערכאת הערעור לא בנקל תתערב בהן.

37. לפי עמדת ש. הורוביץ, יש לדחות את הטענה בדבר גילוי מאוחר של רכיב הקשר הסיבתי. לדידה, המערערת לא הראתה מדוע לא התגלה לה הקשר הסיבתי בד בבד עם גילוי של הנזק הנטען, ומה פשר "ההפרדה המלאכותית" שהיא עורכת בין גילוי הנזק לבין גילוי הקשר הסיבתי. סעיף 8 לחוק ההתיישנות קובע מבחן אובייקטיבי בשאלת הגילוי המאוחר של העובדות, והמערערת לא הוכיחה כי גילוי הקשר הסיבתי אכן היה מאוחר לגילוי הנזק.

38. ש. הורוביץ טוענת – בדומה לסומך חייקין – כי הסתמכותה של המערערת על ההלכה הפסוקה שנקבעה בע"פ 1182/99 הורוביץ נ' מ"י, פ"ד נד(2) 49 (2000) אינה מועילה לה, משום שאין כל קשר בין התם להכא. לדידה, אף אם נניח כי המערערת אכן הסתמכה על יעוץ מאת סומך חייקין ומאת ש. הורוביץ, אין בכך כדי להסביר מדוע משנתגלה לה הנזק הרלבנטי, לא הבינה מיד כי הנזק נגרם כביכול עקב רשלנותן של אלו.

39. זאת ועוד, לשיטתה של ש. הורוביץ, לנוכח העובדה כי חלפו למעלה מעשר שנים מיום אירוע הנזק, קרי – יום חתימת ההסכם (31.5.2000), שומה לקבוע כי התובענה נשוא הערעור שלפנינו התיישנה "בהתאם למחסום הסופי שמקים סעיף 89(2) סיפא לפקודת הנזיקין"; זאת בין אם עלה בידי המערערת להוכיח את "חריג הגילוי המאוחר", בין אם לאו.

40. ש. הורוביץ מוסיפה ומציינת כי טענתה של המערערת כי מועד אירוע הנזק חל לכל המוקדם במועד השלמת תכנון המס, קרי – ביום 31.8.2000, מנוגדת חזיתית לכתב התביעה מטעמה שבמסגרתו צויין כי הבסיס לחיובה של המערערת במס מקורו בהסכם מכירת המניות שנחתם ביום 31.5.2000. מועד זה, לדידה של ש. הורוביץ, מהווה את יום אירוע הנזק; כל יתר האירועים, ובכללם הוצאות השומות למערערת והסכם הפשרה

שנחתם בינה לבין רשויות המס, אינם אלא בגדר "ביטוי" נוסף לנזק הראשוני שנולד כאמור עם החתימה על הסכם מכירת המניות, וכדבריה: "התרחשותו של נזק אינה תמיד דבר נקודתי. נזקים רבים הולכים ומתגלגלים, ומשנים צורה במהלך 'חיהם'".

41. זאת ועוד, ההלכה הפסוקה מורה כי כאשר עילת התביעה היא רשלנות מקצועית של עורך דין בעריכת חוזה, "יום אירוע הנזק", קרי – מועד הולדת התביעה, חל ביום שבו נערך החוזה. בנסיבות העניין שלפנינו, ההסכם נכנס לתוקפו "באופן מלא וסופי" עם חתימתו ביום 31.5.2000.

42. "לחלופי חלופין בלבד", טוענת ש. הורוביץ כי על פני הדברים עולה כי העילה שעניינה במחילת החוב לחברה האחות התיישנה אף לשיטת המערערת. לדידה, טענתה של המערערת כי מועד הנפקת מניותיה מהווה את מועד אירוע הנזק עומדת בעוכריה. לטענת המערערת, פירעון חובה והמרת החוב במניות בוצעו ביום 15.6.2000. ברם, בעת שהוגשה התובענה ביום 10.8.2010, חלפו למעלה מעשר שנים מיום אירוע הנזק, ולכן יש לדחותה על הסף ככל שעניינה בהנפקת המניות תמורת מחילת החוב לחברה האחות.

43. ש. הורוביץ טוענת – בהסתמך על נימוקיו של בית המשפט המחוזי – כי יש לדחות את "טענת הנאמנות" שהעלתה המערערת. עילה זו אינה מופיעה, ולו ברמז, בכתב התביעה, והיא בגדר "הרחבת חזית אסורה". עוד כהנה וכהנה טענה ש. הורוביץ בקשר למושג הנאמנות, בדומה לסומך חייקין, אך אין צורך לפרט.

44. לפי עמדת ש. הורוביץ, אין לקבל את טענתה של המערערת כי היה לכאורה מקום לערוך בירור עובדתי נוסף לצורך הכרעה בשאלת התיישנות. לדידה, התקיים הליך מפורט וסדור של דיון בבקשה לדחייה על הסף, בגדרו ניתנה למערערת הזדמנות נאותה להציג את טענותיה. זאת ועוד, לנוכח חשיבותה של זכות הגישה לערכאות, הוסיפה ש. הורוביץ וציינה כי בית המשפט המחוזי תיאר בהרחבה את "הזהירות וההקפדה" שנקט בהן בטרם הורה על דחיית התובענה על הסף. ממילא, לשיטתה של ש. הורוביץ, המערערת לא הראתה מהו אותו בירור עובדתי נחוץ שלא נעשה, וכיצד יש בו כדי להשפיע על ההכרעה בשאלת התיישנות התובענה, המהווה נימוק "ראשון במעלה" המצדיק את דחייתה על הסף.

45. ש. הורוביץ מוסיפה ומציינת כי כל דיון בטענת התיישנותה של התובענה, ובכלל זאת בתחולת "חריג הגילוי המאוחר" מצריך בירור מעמיק של שאלות עובדתיות.

ברם, לדידה, על מנת שבית המשפט ישתכנע כי אכן נדרש לערוך בירור עובדתי ראיתי, על המערערת להציג גרסה עובדתית לכאורית שיש בה כדי לסתור את טענת ההתיישנות. אלא שבנסיבות העניין שלפנינו, לא עלה בידי המערערת להציג גרסה עובדתית באשר למועד שבו פנו אליה רשויות המס ויידעו אותה על כוונתן למסותה, או באשר למועד עריכת הביקורת שבעקבותיה, כנטען, גילתה את הנזק. "המערערת אינה יכולה מחד להסתיר את העובדות... ומאידך לעמוד על קיומו של בירור עובדתי".

46. לפי עמדת ש. הורוביץ, אין לקבל את טענת המערערת כי לצורך הכרעה בשאלת ההתיישנות נדרש לכאורה בירור עובדתי של "הליכי השומה ותוצאותיהם". המערערת נמנעה מלצרף לכתב התביעה מסמכים תומכים מן ההליך האמור או מזה שהתנהל לפני בית המשפט. בנסיבות אלה, טוענת ש. הורוביץ כי המערערת "עמדה על רגליה האחוריות כדי להסתיר את שאירע בהליכי המיסוי", ומשכך אין לאפשר לה "להישמע בטענה שלשם הכרעה בשאלת ההתיישנות נדרש בירור עובדתי".

47. לסיום טוענת ש. הורוביץ כי "יש לדחות את טענות המערערת בעניין ההוצאות". לדידה, אין זה מדרכה של ערכאת הערעור להתערב בקביעות הערכאה הדיונית באשר לפסיקת ההוצאות, וממילא השוואת נסיבות העניין שלפנינו למדיניות השיפוטית הכללית בפסיקת הוצאות – אינה ממין העניין.

עיקרי תשובת המערערת

48. המערערת שבה וחוזרת על טענתה כי במערכת היחסים בין הנישום לבין רשויות המס, החלטת רשות המס בשלב א' של השומה, קרי – ביום 28.4.2004, והנימוקים לשומה זו הם חלק ממכלול העובדות "המולידות" את זכותה של המערערת לקבלת סעד מן המשיבות. לדידה, בהסתמך על ההלכה הפסוקה שנקבעה בעע"ם 7878/10 עיריית רעננה נ' יגאל שמיע (31.1.2012), "יריית ההזנק" להתיישנות צריכה להישמע במועד החיוב בשומה, קרי – לא מוקדם מיום 28.4.2004. זאת ועוד, סומך חייקין וש. הורוביץ לא הביאו כל ראיה כדי לסתור מועד זה שהוצע על-ידי המערערת כמועד אשר ממנו יש לחשב את תקופת ההתיישנות, ובלשונה: "מועד קיומו של כוח תביעה קונקרטי".

49. המערערת טוענת כי בית המשפט המחוזי נכשל בכך שלא ערך בירור עובדתי כלשהו, ולמעשה ביסס את פסק דינו על "ניחוש וסברה". לדידה, שגה בית המשפט המחוזי בכך שייחס לה "חוסר תום-לב וכוונת מכוון" מבלי להכיר את דמותה ודמות אורגניה.

50. לפי עמדת המערערת, בטיעוני סומך חייקין וש. הורוביץ אין התייחסות לסתירה הפנימית שבפסקה 37 לפסק הדין של בית המשפט המחוזי, לפיה עמדה למערערת לכאורה האפשרות להגיש תובענה נגדן "תוך שבמקביל יכלה להמשיך בניסיונותיה להקטין את נזקיה באמצעות פעולות שונות מול שלטונות המס". לשיטתה הדבר איננו אפשרי בטרם הוצאה השומה ונומקה דרישתה. זאת ועוד, נקודת מוצא זו של בית המשפט המחוזי עלולה להתפרש כ"עידוד להגשת תביעות בוסר לבתי המשפט שגם כך עמוסים לעייפה". עוד כהנה וכהנה טענה המערערת בקשר לסתירות נוספות בפסק הדין של בית המשפט המחוזי, אך אין צורך לפרט.

דיון והכרעה

51. הארכנו קמעא בהצגת הרקע העובדתי, עיקרי פסק הדין המפורט של בית המשפט המחוזי, וטענות באי-כוחם המלומדים של הצדדים מזה ומזה, על מנת לעשותם מצע לדיון בשאלה העיקרית העומדת לדיון: האם בנסיבות העניין דנן היה נכון להורות על דחיית תביעתה של המערערת מחמת התיישנות, כפי שפסק בית המשפט המחוזי, או שמא עלינו לקבוע, כי שגה בית המשפט המחוזי בפסקתו, וכי המערערת הרימה את נטל השכנוע להוכחת התקיימותו של אחד מהחריגים לכלל ההתיישנות?

לצורך הדיון וההכרעה בשאלה הנ"ל לגופה, נידרש למסגרת הנורמטיבית כפי שהותוותה בחקיקה ובהלכה הפסוקה.

52. בהתאם להוראות חוק ההתיישנות, התשי"ח-1958, "התקופה שבה מתיישנת תביעה שלא הוגשה עליה תובענה", קרי – תקופת ההתיישנות, היא "שבע שנים" (סעיף 5), ותחילתה "ביום שבו נולדה עילת התובענה" (סעיף 6). בענייננו, בין אם מדובר ביום חתימת ההסכם (31.5.2000) בין אם מדובר ביום ביצועו (31.8.2000), כך או כך, מוסכם כי מ"היום שבו אירע אותו נזק" (סעיף 89(2) רישא לפקודת הנזיקין) ועד למועד הגשת התובענה (10.8.2010) חלפה תקופת ההתיישנות הנ"ל של שבע שנים.

53. חריג לכלל האמור נקבע בסעיף 8 לחוק ההתיישנות, ולפיו תחל תקופת התיישנות "ביום שבו נודעו לתובע" העובדות המהוות את עילת התובענה. עם זאת, "מקום שהתובענה היא בגין עוולה בנזיקין" – כמו בענייננו – יחולו "שתי מערכות דינים, המשלימות זו את זו" (ראו ע"א 2242/03 אברהם נ' רשאד (18.7.2005), בפסקה 6 לפסק-דינה של השופטת (כתוארה אז) ד' ביניש); האחת היא "ההסדר הכללי" בסעיף 8 לחוק

ההתיישנות עצמו כנ"ל, והשנייה היא "ההסדר המיוחד" בסעיף 89(2) סיפא לפקודת הנזיקין, כמפורט להלן:

(א) סעיף 8 לחוק ההתיישנות ("התיישנות שלא מדעת"):

"8. נעלמו מן התובע העובדות המהוות את עילת התובענה...
תתחיל תקופת ההתיישנות ביום שבו נודעו לתובע עובדות אלה"
 (ההדגשה הוספה – נ' ס')

(ב) סעיף 89 לפקודת הנזיקין ("תחילת התיישנות"):

"89. לענין תקופת התיישנות בתובענות על עוולות - "היום שנולדה עילת התובענה" הוא אחד מאלה...
 (2) מקום שעילת התובענה היא נזק שנגרם על ידי מעשה או מחדל - היום שבו אירע אותו נזק; לא נתגלה הנזק ביום שאירע - היום שבו נתגלה הנזק, אלא שבמקרה אחרון זה תתיישן התובענה אם לא הוגשה תוך עשר שנים מיום אירוע הנזק" (ההדגשות הוספו – נ' ס').

54. מחד גיסא, מחיל "ההסדר הכללי" שבסעיף 8 לחוק ההתיישנות תקופת התיישנות מלאה בת שבע שנים ממועד גילוי "העובדות המהוות את עילת התובענה". מאידך גיסא, "ההסדר המיוחד" שבסעיף 89(2) סיפא לפקודת הנזיקין, בשונה מסעיף 8 לחוק ההתיישנות הנ"ל, מטיל מגבלת זמן וקובע כי התובענה תתיישן בחלוף עשר שנים "מיום אירוע הנזק", אף אם טרם חלפו שבע שנים ממועד גילוי הנזק. לשאלת היחס בין הוראת סעיף 8 לחוק ההתיישנות לבין הוראת סעיף 89(2) סיפא לפקודת הנזיקין, נדרש השופט (כתוארו אז) א' ריבלין בע"א 1254/99 המאירי נ' הכשרת הישוב – חברה לביטוח בע"מ, פ"ד נד(2) 535 (2000):

"הוראת סעיף 8 ממשיכה לחול בעיקרה גם על תובענות בגין עוולות בהן הנזק הוא חלק מעילת התביעה. אולם במקום שבו הוראת סעיף 89(2) לפקודה חורגת מן ההסדר הכללי, דוגמת ההוראה בדבר 'מחסום 10 השנים', גוברת היא על ההסדר הכללי. הוראת סעיף 89(2) קובעת גם כלל גילוי מיוחד במקרים בהם רכיב הנזק שבעילת התביעה נתגלה באחור. הסדר מיוחד זה גם הוא דוחה מפניו את ההסדר הכללי בחוק ההתיישנות. אולם בכל אלה אין כדי לגרוע מתוקפו של ההסדר הכללי במקרים בהם גילוי המאורח מתייחס לרכיבים אחרים בעילת התביעה" (פסקה 13).

55. ברם, משהגעתי לכלל מסקנה, על יסוד הנימוקים המפורטים להלן, כי אין באף אחד מן ההסדרים הנ"ל – ה"הסדר הכללי" בסעיף 8 לחוק ההתיישנות, כמו גם ב"הסדר המיוחד" בסעיף 89(2) לפקודת הנזיקין – כדי לסייע למערערת, מתייחר הצורך להידרש ליישום הלכת המאירי ולהחלת הכללים המשפטיים שנקבעו בה בקשר עם שני ההסדרים הללו.

(א) ההסדר הכללי בסעיף 8 לחוק ההתיישנות

56. "ביום שבו נודעו לתובע עובדות אלה" – על המערערת הנטל להציג ראיות תומכות ולבסס עובדתית את המועד הראשון שבו נתגלה לה הנזק הנטען. ברם, בנסיבות העניין שלפנינו, בלא כל הסבר שיכול להניח את הדעת, נמנעה המערערת מלציין שני מועדים מהותיים אשר די היה בכל אחד מהם כדי ללמדנו על אודות 'המועד הקובע' שניתן לראותו כמועד שבו נתגלה לה לראשונה הנזק המיסוי:

(א) המועד הראשון הוא התאריך שבו הודיעו שלטונות המס למערערת על תוצאות הביקורת;

(ב) המועד השני הוא התאריך שבו ניתנה למערערת כנישום "הזדמנות סבירה להשמיע טענותיו" בהתאם להוראת סעיף 158א(א) לפקודת מס הכנסה.

שני המועדים הנ"ל היו בידיעתה של המערערת, ואולם המועד היחיד אשר אותו הסכימה לחשוף הוא תאריך הוצאת השומה הסופית ביום 28.4.2004, קרי – כשש שנים ושלושה חודשים עובר למועד הגשת התובענה. בנסיבות אלה, פשוט וברור כי לא עלה בידי המערערת להרים את הנטל להוכחת המועד המדוייק שבו נתגלה לה לראשונה הנזק הנטען. משכך, לא ניתן לקבל את טענתה הסתמית כי המועד שבו נתגלה לה לראשונה הנזק אירע לכאורה במהלך שבע השנים שקדמו להגשת התובענה. יש לזקוף לחובתה של המערערת את התנהלותה הפסולה בהסתירה מבית המשפט את מלוא העובדות הנדרשות לשם עריכת בירור עובדתי של המועד האמיתי שבו נודע לה לראשונה על הנזק הנטען. כלל ידוע הוא – כלל משפטי המבוסס על ההיגיון ועל ניסיון החיים – כי כלפי בעל דין אשר נמנע מהבאת ראיה אשר נמצאת תחת ידו, קמה חזקה שבעובדה לחובתו, לפיה דין ההימנעות כדין הודאה בכך שאילו הובאה אותה ראיה הייתה פועלת לחובתו; לא כל שכן ראיה המצויה בגדר ידיעתו המיוחדת.

(ב) ההסדר המיוחד בסעיף 89(2) סיפא לפקודת הנזיקין

57. לגישתי, ההסדר המעוגן בסעיף 89(2) סיפא לפקודת הנזיקין אינו מועיל למערערת מחמת כל אחד משני הנימוקים העצמאיים שלהלן:

(א) "היום שבו נתגלה הנזק" – ראו בהקשר זה את ההנמקה אשר צויינה בפסקה 56 לעיל. כוחה יפה גם כאן.

(ב) "תוך עשר שנים מיום אירוע הנזק" – רף עליון להתיישנותן של תובענות שעילת תביעתן נולדה עשר שנים לפני יום הגשת התובענה. מחסום עשר השנים מתייחס ל"יום אירוע הנזק" בלבד, ולמועד גילוי הנזק אין כל נפקות לגביו. בנסיבות העניין שלפנינו, שוכנעתי כי רשלנותן הנטענת לכאורה של סומך חייקין ושל ש. הורוביץ בקשר לעריכת ההסכם מיום 31.5.2000 נתגבשה במועד חתימתו ולא במועד ביצועו, ומשכך אין בפרק הזמן אשר עליו הסכימו הצדדים לביצוע ההתחייבויות החוזיות כדי לעצור את מרוץ ההתיישנות. אין מנוס אפוא מלקבוע כי התובענה אשר הוגשה על-ידי המערערת ביום 10.8.2010 אכן התיישנה זה מכבר, בחלוף "עשר שנים מיום אירוע הנזק".

שיעור הוצאות המשפט ושכ"ט עו"ד

58. באשר להשגות המערערת על שיעור הוצאות המשפט ושכ"ט עו"ד שנפסקו בבית המשפט המחוזי, הלכה היא כי אין זו דרכה של ערכאת הערעור להתערב בכגון דא, אלא במצבים חריגים שבהם נפלה שגגה מהותית תחת ידה של הערכאה הדיונית, וזאת בשים לב לשיקול הדעת הרחב המוקנה לה בקביעת סכום הוצאות המשפט ושכ"ט עו"ד (ראו למשל: פסקה ג(1) להחלטת השופט א' רובינשטיין ברע"א 6568/05 כץ נ' כץ (17.8.2005)).

סוף דבר

59. על יסוד הטעמים שפורטו לעיל (פסקאות 56-57 הנ"ל), דומני כי נכון עשה בית המשפט המחוזי בדחותו את תביעת המערערת על הסף מחמת התיישנותה. לדעתי עלינו לדחות את הערעור ולחייב את המערערת לשלם הוצאות ושכ"ט עו"ד בסך כולל של 50,000 ₪; מחציתו לסומך חייקין, מחציתו לש. הורוביץ.

אחר הדברים האלה

60. קראתי את חוות הדעת של חברותי. דעתן שונה. שבתי לבחון את עמדת-שלי, אך עודני מחזיק בה. אינני סבור כי עלינו לנהוג במערערת בחינת "פתח פיך לאילם" (משלי לא, ח) משום שאיננה כבן שאינו יודע לשאול או לטעון, לבטח במקום בו מדובר היה במחלוקת עובדתית בבית המשפט המחוזי, ובעניינה הסכימה המערערת עצמה כי נזקה ארע בשנת 2000. בל נשכח כי היתה זו המערערת שבחרה להימנע פעם אחר פעם מלציין באופן מפורש את המועד שבו נודע לה לראשונה על כוונת שלטונות המס לחייבה במס, הסכימה לחשוף רק את מועד הוצאת השומה הסופית (28.4.2004), כשאת תביעתה הגישה למעלה מ-6 שנים ושלושה חודשים לאחר מכן (10.8.2010). בכגון דא מקובלנו כך: "כלל הנקוט בידי בתי המשפט מימים ימימה, שמעמידים בעל-דין בחזקתו, שלא ימנע מבית המשפט ראיה, שהיא לטובתו, ואם נמנע מהבאת ראיה רלבנטית שהיא בהישג ידו, ואין לו לכך הסבר סביר, ניתן להסיק, שאילו הובאה הראיה, הייתה

פועלת נגדו. כלל זה מקובל ומושרש הן במשפטים אזרחיים והן במשפטים פליליים, וככל שהראיה יותר משמעותית, כן רשאי בית המשפט להסיק מאי-הצגתה מסקנות מכריעות יותר וקיצוניות יותר נגד מי שנמנע מהצגתה" (דברי השופטת ה' בן-ענתו בע"א 548/78 פלונית נ' פלוני, פ"ד לה(1) 736, 760 (1980)). בשליטתה הבלעדית של המערערת מצויה ראיה שבכוחה להאיר את הנקודה השנויה במחלוקת. משבחרה המערערת שלא להציגה, מבלי ליתן הסבר שיוכל להניח את הדעת, מחייבת שורת הדין והצדק להסיק מסקנה לחובתה.

חברתי המשנה לנשיא קובעת, כי "הנטל להוכיח את מועד התרחשותו של הנזק מוטל על כתפי המשיבות ולטעמי הן לא הצליחו לעשות כן" (פסקה 13). לדעתי לא כך. בין אם נראה את מועד חתימת ההסכם כיום בו ארע הנזק, בין אם היה זה המועד שבו נודע למערערת לראשונה על חיובה הצפוי במס, ברי כי בנסיבות האמורות חלפו גם חלפו שבע שנים מעת ארוע הנזק. לפיכך עובר הנטל למערערת להוכיח את קיומו של אחד מהחריגים לכלל ההתיישנות, והיא לא נשאה בו.

ש ו פ ט

המשנה לנשיא מ' נאור:

1. ההכרעה בתיק זה, לדחות את התביעה על הסף מחמת התיישנות, ניתנה על ידי בית המשפט המחוזי על יסוד כתבי הטענות, וזאת בלי שקוים דיון על-פה. מבחינת סדרי הדין – מותר היה לעשות כן. עם זאת, לאחר שעיינתי עיין היטב בכתבי הטענות, חוששתי שטענה אחת שהעלתה המערערת, אמנם בקיצור לשון, נשמטה מפסק הדין, אך יש בה, לדעתי, כדי להכריע את הכף, ולהביא למסקנה שהתביעה לא התיישנה. בכך שונה עמדתי מעמדת חברי, השופט סולברג. סבורה אני שהמשיבות לא הרימו את נטל ההוכחה המוטל עליהן, להראות ש-"הכוח לתבוע" התגבש מחוץ לתקופת ההתיישנות, כפי שאפרט בהמשך. טענה זו הועלתה על ידי המערערת, בצמצום אמנם, בכתבי הטענות שהוגשו לבית המשפט קמא, אך הורחבה והוסברה בסיכומי המערערת ובהודעת הערעור שהוגשו לבית משפט זה; אכן, וכפי שאראה, בעניין אחד, הוא מועד קרות הנזק, לא דייקה המערערת, וזאת לרעת עצמה. ועם זאת, מדובר בהכרעה משפטית שהעובדות הדרושות לה אינן שנויות במחלוקת.

2. כאמור, הטענה בדבר התגבשות הכוח לתבוע אוזכרה בכתבי הטענות רק בקיצור לשון. בפסקה 5 ל-"תגובת התובעת לבקשת הנתבעת 2 לדחייה על הסף מחמת התיישנות", אשר הוגשה לבית המשפט קמא, הוזכר פסק הדין ב-ע"א 10591/06 יפרח נ' מפעלי תובלה בע"מ (12.7.2010) (להלן: עניין יפרח) וצוטטה קביעתו של בית

המשפט בפסק דין זה, לפיה תכלית מוסד ההתיישנות היא לתחום גבולות של זמן להגשת תובענות, תוך יצירת איזון אינטרסים בין בעלי הדין – התובע הפוטנציאלי, הנתבע הפוטנציאלי וכלל הציבור. בסעיף 11 לתגובה זו נרשם כך:

”11. בעניין יפרח הנ”ל, נידונה השאלה מהי עילת התובענה. מועד עילת התובענה כפי שפורש בפסיקה הוא המועד שבו מצוי בידי התובע כוח תביעה קונקרטי, שפירושו, אפשרות ממשית להגיש תביעה ולזכות בסעד המבוקש ככל שהתובע יעמוד בנטל ההוכחה העובדתי והביסוס המשפטי של תביעתו. אכן, אין די בזכות תביעה מושגית בידי התובע כתנאי לתחילת מרוץ ההתיישנות. יש צורך בקיומו של כח תביעה, המצביע על בשלותה של זכות התביעה הנתונה לתובע לפנות לבית המשפט בתביעה משפטית ולזכות בסעד. (עמ’ 10 פסקה 22 לפסה”ד) [ההדגשות הוספו – מ.ג.].”

3. אין בכתב התגובה הסבר, מעבר לתיאור המשפטי, מדוע בענייננו לא בשלה זכות התביעה. מכאן עובר ב”כ המערערת בתגובה האמורה לדון בסעיף 8 לחוק ההתיישנות, התשי”ח-1958, ובסעיף 89(2) לפקודת הנזיקין [נוסח חדש], סעיפים עליהם השתית חברי השופט סולברג את הכרעתו והמהווים חריגים לכלל ההתיישנות הרגיל, הקבוע בסעיפים 5 ו-6 לחוק ההתיישנות, לפיו תקופת ההתיישנות מתחילה ביום שבו נולדה עילת התובענה ומסתיימת כעבור שבע שנים. משמע, המערערת התמקדה, בטעות, בטענה לפיה אנו נמצאים, מבחינה משפטית, בגדר החריגים לכלל ההתיישנות הרגיל ולכך הקדישה את מירב טענותיה. לעמדתי, כפי שאפרט – לא היא.

4. בהמשך הדברים, אגב דיון בסעיף 89(2) לפקודת הנזיקין, ציינה המערערת כי מועד גילוי הנזק הוא לכל המוקדם מועד הוצאת השומות על ידי רשויות המס, ביום 28.4.2004, ומועד אירוע הנזק הוא לכל המוקדם ה-31.8.2000, וכדברי המערערת: ”בתאריך זה הושלמה הגדלת ההון בתובעת באמצעות הקצאת המניות. אירוע זה הוא שיצר את אירוע המס (תאונת המס) בו חויבה התובעת באמצעות שומה כאמור ביום 28.4.04” (פרק ב’ לתגובה הנזכרת). בקטע זה של הדברים טענה המערערת, להבנתי, טענה לא נכונה לגבי מועד אירוע הנזק. לכך אשוב.

5. במסמך נוסף שיצא מידי ב”כ התובעת ”השלמת התגובה מטעם התובעת לבקשת הנתבעות לדחיית התביעה על הסף מחמת ההתיישנות” חזרה המערערת לשאלת הכוח לתבוע (בלי להזכיר מונח זה), וכך נאמר שם:

”9. עילת תביעה נולדת במקום בו מתגבשות העובדות המהותיות המזכות את התובע בקיום החיוב כלפיו על

ידי הנתבע, היינו תקופת ההתיישנות מתחילה לרוץ ביום שבו אילו היה מגיש התובע את תביעתו לבית המשפט והיה מוכיח את כל העובדות המהותיות היה זוכה בפסק דין.

10. לפיכך, השאלה לה יידרש בית המשפט הנכבד הינה, האם העובדות שנתגלו, כנטען על ידי התובעת באיחור, חיוניות לביסוס עילת התביעה באופן שכלי ידיעתן לא ניתן להגיש תובענה בעלת סיכוי ממש.

6. המשיבה 1 ציינה בתגובתה:

"במסגרת תגובת התובעת [המערערת – מ.ג.] לבקשת הדחייה ('תגובת התובעת'), התובעת מודה כי ממועד היווצרות העילה ועד למועד הגשת התביעה שבכותרת חלפו למעלה משבע (7) שנים (ראו למשל: סעיף ב(4) לתגובת התובעת). אלא מאי? לטענת התובעת יש להחיל בעניינו את החריג לכללי ההתיישנות הרגילים, הקבוע בסעיף 289(2) סיפא של פקודת הנזיקין [נוסח חדש], התשכ"ח-1968 ('פקודת הנזיקין'), ואשר לטענת התובעת (המוכחשת) יש בהוראותיו כדי למנוע את התיישנות תביעתה בענייננון [ההדגשות הוספו – מ.ג.]."

גם המשיבה 2 בתשובה מטעמה לתגובת התובעת לבקשה לדחיה על הסף ציינה

בכותרת מודגשת:

"גם לגישת התובעת עברו למעלה משבע שנים ממועד אירוע 'הנזק' – ויש לדחות את הטענה בדבר גילוי מאוחר של 'הנזק' הדוחה את תחילת מרוץ ההתיישנות."

7. חוששתי שהמערערת לא חידדה כראוי את טענותיה, והדבר אפשר למשיבות

לשים בפיה דברים שאינם משקפים את מלוא גרסתה. בית המשפט קבע, בסעיפים 17 ו-18

לפסק דינו, כדלקמן:

"17. אין חולק על כך שבמקרה הנוכחי מאז היום בו אירע הנזק ועד ליום הגשת התביעה ביום 10.8.2010 חלפו למעלה משבע שנים. ראוי להדגיש כי לגרסת שני הצדדים הנזק אירע בשנת 2000, וזאת – בין אם נקבל את גרסת הנתבעות לפיה יום אירוע הנזק הוא יום חתימת ההסכם, דהיינו- ביום 31.5.2000, ובין אם נקבל את גרסת התובעת לפיה יום אירוע הנזק הוא המועד שנקבע בהסכם כמועד השלמת העסקה, דהיינו – ביום 31.8.2000 [ההדגשה הוספה – מ.ג.]."

18. היות ואף לפי גרסת התובעת עצמה הנזק ארע למעלה משבע שנים מלפני תאריך הגשת התביעה ביום 10.8.2010, הרי שהנתבעות הרימו את נטל ההוכחה הנדרש מהן לשם הוכחת כלל ההתיישנות.

אחר הדברים האלה עבר בית המשפט לדון בשאלת התקיימותם של החריגים הקבועים בסעיף 8 לחוק ההתיישנות ובסעיף 89(2) לפקודת הנזיקין.

8. כשלעצמי, אני מבקשת לצעוד צעד אחד אחורה ולשאול מתי נולדה עילת התביעה (הנטענת). לדעתי, ואף שלא קל "לחלץ" את הטענה מכתבי הטענות שהוגשו לערכאה הראשונה, יש לקבוע כי עילת התביעה כלל לא נולדה בשנת 2000, אלא מאוחר יותר, בשעה שהיה בידי המערערת "כוח התביעה" כדי להגיש את תביעתה ולממשה (ראו: ע"א 735/07 צמרות חברה לבניין נ' בנק מזרחי-טפחות, פסקה 37 לפסק דינה של השופטת א' פרוקצ'יה (05.1.2011)).

9. בהתאם לחלוקת הנטלים המקובלת בדיני ההתיישנות (וראו לעניין זה, למשל: ע"א 4381/08 קופת חולים כללית נ' מוסקוביץ, פסקה כ"ה לפסק דינו של השופט א' רובינשטיין (16.1.2012)), הרי שעל הנתבעות מוטל היה הנטל להראות שבמועד הנטען על ידן התגבשה עילת התביעה, ובכלל זה, להראות גם מהו המועד בו אירע הנזק, מועד בו עמד למערערת "כוח התביעה". יפים לעניין זה דבריה של השופטת פרוקצ'יה בעניין יפרח:

"ככלל, הנטל להוכיח טענת התיישנות מוטל על הנתבע, משזה מבקש לדחות על הסף תביעה נוכח המחסום הדיוני הצומח מהוראות ההתיישנות הקבועות בדין. על מנת לקבוע כי חלה התיישנות על תביעה פלונית, נדרש הנתבע להוכיח כי כל רכיבי התובענה התיישנו."

10. לעמדתי, עד לשלב מתקדם מספיק של הליכי השומה, בו התגבש לכאורה הנזק, עילת התביעה של המערערת (ככל שיש לה כזו) לא הייתה בשלה להגשה. זהו עניינו של "כוח התביעה הקונקרטי", שהוא תנאי להגשת תביעה. על עניין זה עמדה בהרחבה השופטת א' פרוקצ'יה (בהמשך לפסיקה קודמת) ב-ע"א 10192/07 פסגת אשדוד הנדסה אזרחית ותשתיות בע"מ נ' חן גל השקעות ומסחר בע"מ (24.5.2010), שם נקבע כי עד שלא הושלמו ההליכים וניתן פסק דין הצהרתי חלוט בדבר זכויות המערערת, לא היה מקום להגיש את תביעת ההשבה שהתבררה באותו הליך, כיוון שהייתה בלתי בשלה. אבהיר כי איני נוקטת עמדה בשאלה אם המערערת הייתה צריכה לצרף את המשיבות כצד להליך מול מס הכנסה (כפי שנעשה בעניין פסגת אשדוד), ואם דבר זה היה ניתן בכלל. חיוביה של המערערת בתשלום מס הוא תנאי להגשת תביעתה

וחיוב זה לא נולד, ככל הנראה, בשנת 2000. אפילו היו הנתבעות או מי מהן רשלניות כלפי התובעת בשנת 2000, הרי שיסוד הנזק התגבש מאוחר יותר.

11. ההלכה האמורה בדבר "כוח התביעה" יושמה בכמה פסקי דין, בין היתר, בפסק דיני בעניין ע"א 573/12 הבנק הבינלאומי הראשון לישראל בע"מ נ' גולדסיל בע"מ, בפסקאות 27 ו-28 (29.8.2012), שם עמדתי גם על כך שאין לעודד מתדיינים להגיש תביעות בלתי בשלות. הלכה זו יושמה גם בעניין ע"א 7550/08 מכללת איסט לונדון השלוחה בישראל נ' סתון (10.6.2010) (להלן: עניין איסט לונדון), שם חתמה המערערת, בשנת 1998, על הסכם עם מכללת איסט לונדון להקמת שלוחה שלה בישראל, אשר הכיל תניה לפיה יכול כל אחד מהצדדים להביא את ההסכם לידי סיום בהודעה חד צדדית שתינתן שישה חודשים מראש. המערערת טענה כי השימוש בתניה זו על ידי הצד השני גרם לכך שהשקעותיה בהקמת הסניף ירדו לטמיון. המערערת הגישה תביעה נגד מי שהיו בעלי מניותיה ונושאי משרה בה בשעת החתימה, אך עשתה כן רק בשנת 2005. טענתם של המשיבים הייתה, כמובן, שתביעתה התיישנה. במקרה זה אמרנו את הדברים הבאים:

"2. בית משפט קמא קיבל את טענת המשיבים, וקבע כי התביעה התיישנה באשר המעשה הרשלני שהוליד את עילת התביעה הוא מעשה החתימה על הסכם ההתקשרות בשנת 1998. בכך, לדעתנו, שגה בית משפט קמא ולהלן ננמק בקצרה את מסקנתנו.

3. יש להבחין בין יצירת הסיכון לבין הנזק עקב התממשות הסיכון. אין לך עוולה נזיקית שתחילתה אינה ביצירת סיכון, אך ככלל, ובעוולת הרשלנות בפרט, אין מטילים אחריות נזיקית בגין יצירת סיכון גרידא (ראו: אריאל פורת 'פיצוי בגין יצירת סיכון ופגיעה בסיכוי' עיוני משפט כג 605 (2000)). זאת, למעט מקרים נדירים בהם עשוי בית המשפט לפסוק פיצוי בגין התנהגות עוולתית שיצרה סיכון לנזק עתידי (השוו: רע"א 9670/07 פלונית נ' פלוני (טרם פורסם, 6.7.2009)).

סעיף 6 לחוק ההתיישנות, התשי"ח-1958, קובע כי תקופת ההתיישנות של תביעה מתחילה ביום בו נולדה העילה. עילת התביעה מורכבת ממכלול העובדות המזכות את התובע לסעד שהוא דורש מעם הנתבע, ובעוולת הרשלנות היא כוללת גם את רכיב הנזק. מרוץ ההתיישנות מתחיל כאשר התגבש בידי התובע 'כוח תביעה' שפירושו כי לתובע עומדת אפשרות של ממש להגיש תביעה ולזכות בסעד המבוקש אם יעמוד בנטל ההוכחה העובדתי ובנטל המשפטי לביסוס תביעתו (ראו, לדוגמה, ע"א 3319/94 פ'ר נ' הוועדה המקומית, פ"ד נא(2) 581, 594-595 (1997)). התביעה שבפנינו

מושחתת על עוולת הרשלנות שהנוק הוא אחד מיסודותיה ועל כן לא צומחת עילת תביעה כל עוד לא נגרם נזק. במקרה דנן, הסיכון נוצר בעת חתימת ההסכם בשנת 1998, אך הנוק עצמו נוצר, לכל המוקדם, רק בשנת 2001 עם ביטול ההרשאה על ידי מכללת איסט לונדון, ורק החל מאותו מועד התגבש בידי המערערת 'כוח תביעה'. מכאן, שבעת הגשת התביעה בשנת 2005 טרם חלף מועד ההתיישנות."

כוחם של דברים אלו יפה לענייננו. ההתרשלות, ככל שהייתה כזו, התרחשה בשנת 2000. בשעת החתימה על החוזה או ביום בו הועברו המניות נוצר, על פי הטענות, סיכון כי המערערת תחויב לשלם מס, אך בשלב זה התגבש לכל היותר סיכון להתרחשותו של נזק. כלומר, בשנת 2000 טרם ארע החיוב במס וטרם התגבש הנוק (וראו: עניין איסט לונדון; ישראל גלעד דיני נזיקין – גבולות האחריות, כרך ב' -1474-1473 (2012)). די בכך שבהתאם לסעיף 145(א)(2) לפקודת מס הכנסה [נוסח חדש], הייתה מגישה המערערת שומה עצמית וזו הייתה מתקבלת כשומה סופית, ובמצב דברים זה כלל לא היה נזק (ראו למשל: רע"א 429/12 דור און נ' מס הכנסה פקיד שומה, פסקה 2 לפסק דינו של השופט נ' הנדל (6.1.2013); אמנון רפאל מס הכנסה -171-169 (2005)). הקושי שמתעורר לדעתי בהליך זה הוא כי המערערת טענה לרעת עצמה ונתפסה כמודה בכך שהנוק ארע עוד בשנת 2000. ולא היא: בשנה זו התרחשה ההתרשלות, ככל שהייתה כזו, והנוק (חיוב המס), ככל הנראה, טרם נגרם. הדברים אכן לא לובנו כדבעי בכתבי הטענות שהוגשו לערכאה הראשונה.

12. כפי שתיארתי, תוך הבאת ציטוטים מכתבי הטענות של המערערת, הטענה בדבר כוח התביעה נחבאה אל הכלים ולא זכתה לפיתוח בכתבי הטענות שהוגשו לבית המשפט קמא, והמערערת גם "הודתה" כאמור בכך שהנוק ארע אי שם בשנת 2000, כשהמחלוקת בין הצדדים הייתה למעשה מתי בדיוק במהלך שנת 2000 התרחש הנוק. להודיה זו נתפסו המשיבות, ובצדק מבחינתן. עם זאת, מדובר בשאלה משפטית. בשנת 2000 לא נולדה עילת התובענה ("היום שבו אירע אותו נזק", לפי סעיף 89(2) לפקודת הנזיקין) ולא החלה תקופת ההתיישנות. "הודאתה" של התובעת-המערערת לא הקלה על בית המשפט, אך לדעתי יש לפסוק לפי המצב המשפטי לאשורו, ולא "לתפוס" את המערערת על הודאתה.

13. לאור האמור, אין לי צורך להידרש לשאלה מתי התגבש הנוק. האם כטענת המערערת, בחודש אפריל 2004, או קודם לכן, באחד מהמועדים שהציע חברי, קרי בתאריך שבו הודיעו שלטונות המס למערערת על תוצאות הביקורת, או ביום שבו ניתנה לה הזדמנות סבירה להשמיע טענותיה, בהתאם לסעיף 158(א) לפקודת מס

הכנסה. יתכן שהנזק התגבש גם בשלב מאוחר יותר, עם קביעת השומה הסופית. עם זאת, הנטל להוכיח את מועד התרחשותו של הנזק מוטל על כתפי המשיבות ולטעמי הן לא הצליחו לעשות כן.

14. לעמדתי, קבלת הערעור מן הטעמים שהזכרתי מתבקשת גם לאור מעמדה של זכות הגישה לערכאות והנטייה לפרש בצמצום את תחולתה של טענת ההתיישנות (ע"א 2919/07 מדינת ישראל - הוועדה לאנרגיה אטומית נ' גיא-ליפל, פסקאות 28-30 לפסק דינו של השופט י' עמית (19.9.2010); ע"א 2242/03 אברהם נ' דשא, פסקה 13 לפסק דינה של השופטת ד' ביניש (18.7.2005)). אוסיף כי ההחלטה שלא לדחות את התובענה על הסף, אין משמעה כי לא ניתן יהיה לדחות את התובענה בשל התיישנות גם בשלב מאוחר יותר של בירור התיק. כפי שציינה חברתי השופטת חיות בעניין אחר, ככל שבמהלך ניהול התיק העיקרי יוצגו בפני בית המשפט ראיות אשר יש בהן כדי להשליך על הקביעה בסוגית ההתיישנות, ממילא יוכל בית המשפט לקבוע כי התביעה התיישנה (וראו לעניין זה: רע"א 546/11 מדינת ישראל - מינהל מקרקעי ישראל נ' אליקים בן ארי בע"מ, פסקה 8 לפסק דינה של השופטת א' חיות (25.7.2011); וראו באותו עניין גם את פסק דיני ב-רע"א 1153/11 שטראוס גרופ בע"מ נ' כרמית תעשיות ממתקים בע"מ (27.2.2011)). במסגרת הכלים הדיוניים העומדים לרשות הערכאה המבררת, ניתן יהיה ללבן עד תום כל עובדה רלוונטית לגבי מועד קרות הנזק.

15. אם תישמע דעתי, נקבל את הערעור ונקבע כי על בית המשפט לברר את התביעה לגופה. עם זאת, המערערת נחלצת, לשיטתי, רק בדוחק מדחיית תביעתה, וזאת בשל האופן בו העלתה טענותיה בערכאה הדיונית. על כן, ואם תתקבל דעתי, אציע לחברי להותיר על כנו את חיובה של המערערת בהוצאות בערכאה הראשונה בלי לזכות אותה בהוצאות בערכאתנו. אך מובן הוא כי אין בדברים כדי להביע כל דעה לגוף המחלוקת שבין הצדדים ועל הטענות שהועלו בכתבי הטענות.

המשנה לנשיא

השופטת א' חיות:

לא בלי התלבטות אני מצרפת את דעתי לדעתה של חברתי המשנה לנשיא מ' נאור, לפיה יש להותיר את ההכרעה בסוגיית ההתיישנות לדיון גופו ולקבלה לאחר ליבון ובירור העובדות הרלוונטיות בראיות.

ככלל, אין בית המשפט אמור לשים עצמו פרקליט למי מן הצדדים אשר שגה בהצגת טענותיו, אך מקובלת עלי עמדת חברתי כי במקרה דנן "יש לפסוק לפי המצב המשפטי לאשורו ולא 'לתפוס' את המערערת על הודאתה". זאת ביחוד נוכח השלב המוקדם ביותר שבו מצוי ההליך; נוכח "העקבות" לביסוס הטיעון המשפטי האמור המצויים בכתב טענותיה של המערערת; ונוכח העובדה כי על המשיבות מוטל הנטל להראות כי תקופת ההתיישנות חלפה.

עם זאת ובשל אופן התנהלותה של המערערת אשר לא היתה נכונה לחשוף בשלב זה את הפרטים הנוגעים להתדיינויות בינה ובין שלטונות המס שקדמו להוצאת שומת המס הסופית מיום 28.4.2004, לא ניתן לעמוד כבר עתה על המועד המדוייק שבו התממש לראשונה הסיכון לקרות הנזק. התנהלותה זו של המערערת מעוררת את החשד כי לכשתחשפנה העובדות הרלוונטיות יהיה הדבר בעוכריה ואולם, משלא ניתן לקבוע את העובדות לאשורן בשלב מקדמי זה, ומשהנטל לבסס את הטענה כי תקופת ההתיישנות חלפה מוטל על המשיבות, יש להסתפק בהבעת מורת-רוח מהתנהלות המערערת עד כה על דרך של פסיקת הוצאות, כפי שהציעה חברתי, ואין לגזור את גורל תביעתה לשבט כבר עתה.

מן הטעמים שפורטו אני מצטרפת, כאמור, לעמדת חברתי המשנה לנשיא לפיה דין הערעור להתקבל תוך הותרת החיוב בהוצאות בערכאה קמא על כנו וללא חיוב בהוצאות בערכאתנו.

ש ו פ ט

הוחלט ברוב דעות (המשנה לנשיא מ' נאור והשופטת א' חיות) לקבל את הערעור (לפי האמור בפסקה 15 לפסק דינה של המשנה לנשיא) בניגוד לדעתו החולקת של השופט נ' סולברג.

ניתן היום, כ"ד באב התשע"ד (20.8.2014).

ש ו פ ט

ש ו פ ט

המשנה לנשיא